Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (siedma komora)

z 27. apríla 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Sociálna politika – Rovnosť zaobchádzania v zamestnaní a povolaní – Smernica 2000/78/ES – Zákaz diskriminácie na základe veku – Starobný dôchodok – Vnútroštátna právna úprava stanovujúca, že jedna kategória úradníkov, ktorá bola predtým zvýhodnená vnútroštátnou právnou úpravou týkajúcou sa práv na starobný dôchodok, sa retroaktívne kladie na roveň kategórii úradníkov, ktorá bola predtým tou istou právnou úpravou znevýhodnená“

Vo veci C–681/21,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd, Rakúsko) z 11. októbra 2021 a doručený Súdnemu dvoru 11. novembra 2021, ktorý súvisí s konaním:

Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB)

proti

BB,

SÚDNY DVOR (siedma komora),

v zložení: predsedníčka siedmej komory M. L. Arastey Sahún (spravodajkyňa), sudcovia N. Wahl a J. Passer,

generálna advokátka: T. Ćapeta,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– BB, v zastúpení: M. Riedl, Rechtsanwalt,

– rakúska vláda, v zastúpení: A. Posch, J. Schmoll a F. Werni, splnomocnení zástupcovia,

– Európska komisia, v zastúpení: B.-R. Killmann a D. Martin, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: nemčina.

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento rozsudok

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 2 ods. 1, článku 2 ods. 2 písm. a) a článku 6 ods. 1 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní (Ú. v. ES L 303, 2000, s. 16; Mim. vyd. 05/004, s. 79).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und Bergbau (BVAEB) (zdravotná a sociálna poisťovňa úradníkov a zamestnancov orgánov verejnej správy, železníc a ťažobného sektora, Rakúsko) a BB v súvislosti so stanovením výšky jej starobného dôchodku.

Právny rámec

Právo EÚ

3 Článok 1 smernice 2000/78 s názvom „Účel“ stanovuje:

„Účelom tejto smernice je ustanovenie všeobecného rámca pre boj proti diskriminácii v zamestnaní a povolaní na základe náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, s cieľom zaviesť v členských štátoch uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania.“

4 Článok 2 tejto smernice, nazvaný „Pojem diskriminácie“, stanovuje:

„1. Na účely tejto smernice sa pod pojmom ‚zásada rovnakého zaobchádzania‘ rozumie, že nemá existovať žiadna priama alebo nepriama diskriminácia založená na ktoromkoľvek z dôvodov uvedených v článku 1.

2. Na účely odseku 1:

a) o priamu diskrimináciu ide, ak sa z niektorého z dôvodov uvedených v článku 1 zaobchádza s jednou osobou nepriaznivejšie ako sa v porovnateľnej situácii zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou;

b) o nepriamu diskrimináciu ide, keď zdanlivo neutrálne ustanovenie, kritérium alebo prax by uviedla osoby určitého náboženstva alebo viery, s určitým zdravotným postihnutím, určitého veku alebo určitej sexuálnej orientácie do nevýhodného postavenia v porovnaní s inými osobami, iba ak:
   i) takýto predpis, kritérium alebo zvyklosť sú objektívne odôvodnené oprávneným cieľom a prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa sú primerané a nevyhnutné,…

…“

5 Článok 3 uvedenej smernice, nazvaný „Rozsah“, v odseku 1 písm. c) stanovuje:

„V rámci právomocí delegovaných na spoločenstvo sa bude táto smernica vzťahovať na všetky osoby, tak vo verejnom ako i v súkromnom sektore, vrátane verejných orgánov vo vzťahu k:

…

c) podmienkam zamestnania a pracovným podmienkam vrátane podmienok prepúšťania a odmeňovania.“

6 Podľa článku 6 tej istej smernice s názvom „Odôvodnené rozdiely v zaobchádzaní z dôvodu veku“:

„1. Bez ohľadu na článok 2 ods. 2 členské štáty môžu stanoviť, že rozdiely v zaobchádzaní z dôvodu veku nie sú diskrimináciou, ak v kontexte vnútroštátnych právnych predpisov sú objektívne a primerane odôvodnené oprávneným cieľom, vrátane zákonnej politiky zamestnanosti, trhu práce a cieľov odbornej prípravy, a ak prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa sú primerané a nevyhnutné.

…

2. Bez ohľadu na článok 2 ods. 2, členské štáty môžu určiť, že v zamestnaneckých systémoch sociálneho zabezpečenia stanovenie veku pre možnosť alebo nárok na odchod do starobného alebo invalidného dôchodku vrátane stanovenia odlišných vekových hraníc v uvedených systémoch pre zamestnancov alebo skupiny alebo kategórie zamestnancov a využitie vekového kritéria v kontexte takýchto systémov v poistných matematických výpočtoch nie je diskrimináciou na základe veku za predpokladu, že dôsledkom tohto nebude diskriminácia na základe pohlavia.“

7 Článok 9 smernice 2000/78 s názvom „Ochrana práv“ v odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby súdne a/alebo správne konania vymáhania povinností podľa tejto smernice, keď to považujú za vhodné aj vrátane zmierovacieho konania, boli dostupné pre všetky osoby, ktoré sa cítia poškodené z dôvodu opomenutia uplatnenia zásady rovnakého zaobchádzania, a to aj keď sa už skončil vzťah, v ktorom sa napadnutá diskriminácia vyskytla.“

8 Článok 16 tejto smernice, nazvaný „Zhoda“, stanovuje:

„Členské štáty prijmú potrebné opatrenia, aby zabezpečili:

a) zrušenie všetkých zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení, ktoré odporujú zásade rovnakého zaobchádzania;

b) vyhlásenie alebo možnosť vyhlásiť za neplatné alebo zmeniť a doplniť všetky ustanovenia odporujúce zásade rovnakého zaobchádzania, ktoré sú zahrnuté do zmlúv alebo kolektívnych zmlúv, vnútorných pravidiel podnikov alebo pravidiel vzťahujúcich sa na slobodné povolania a profesie a na zamestnanecké a zamestnávateľské organizácie.“

Rakúske právo

9 Allgemeines Pensionsgesetz (všeobecný zákon o dôchodkoch) z 15. decembra 2004 (BGBl. I, 142/2004), v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (ďalej len „APG“), sa vzťahuje na úradníkov narodených od 1. januára 1955.

10 Ustanovenie § 39 Bundesgesetz über die Pensionsansprüche der Bundesbeamten, ihrer Hinterbliebenen und Angehörigen (Pensionsgesetz 1965) [spolkový zákon o dôchodkových právach spolkových úradníkov, ich pozostalých a rodinných príslušníkov (zákon o dôchodkoch z roku 1965)] z 18. novembra 1965 (BGBl. 340/1965) (ďalej len „PG z roku 1965“) v znení vyplývajúcom zo zákona z 30. decembra 2010 (BGBl. I, 111/2010) (ďalej len „PG z roku 2010“), nazvané „Vrátenie neoprávnene prijatých dávok“, v odseku 1 stanovovalo:

„Neoprávnene prijaté (nadmerné) dávky sa musia vrátiť spolkovému štátu, pokiaľ neboli poberané v dobrej viere.“

11 Ustanovenie § 41 PG z roku 2010 znelo takto:

„1. Zmeny tohto spolkového zákona, ktoré nemenia výšku dávok podľa tohto zákona ani podmienky, na základe ktorých vzniká nárok na tieto dávky, sa uplatňujú aj na osoby, ktoré majú ku dňu nadobudnutia jeho účinnosti nárok na mesačné peňažné dávky podľa tohto zákona. Zmeny pravidiel výpočtu alebo podmienok, na základe ktorých vzniká nárok na dávky, sa na osoby, ktoré v čase nadobudnutia účinnosti tohto zákona majú nárok na dávky podľa tohto spolkového zákona, uplatňujú, iba ak je to výslovne stanovené.

2. Starobné dôchodky a pozostalostné dôchodky splatné podľa tohto zákona, s výnimkou doplnkového príspevku na životnú úroveň stanoveného v § 26, sa musia upraviť v rovnakom čase a v rovnakom rozsahu ako dôchodky, na ktoré sa vzťahuje zákonný dôchodkový systém,

(1) ak nárok na dôchodok vznikol už pred 1. januárom príslušného roka

(2) ak sú odvodené od starobných dôchodkov, na ktoré vznikol nárok pred 1. januárom príslušného roka.

Odchylne od prvej vety sa prvá valorizácia starobného dôchodku uskutoční až od 1. januára druhého kalendárneho roka nasledujúceho po vzniku nároku na starobný dôchodok.

3. Spôsob valorizácie dôchodkov stanovený v § 634 ods. 12 [Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (všeobecný zákon o sociálnom zabezpečení) z 9. septembra 1955 (BGBl. 189/1955) v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (ďalej len ‚ASVG‘)] v kalendárnom roku 2010 sa na úradníkov narodených pred 1. januárom 1955, ktorí boli v aktívnej službe k 31. decembru 2006, uplatňuje pri prvých troch valorizáciách ich starobného dôchodku alebo pozostalostných dôchodkov, ktoré z neho vyplývajú, okrem prípadu, že sa v danom kalendárnom roku uplatní ustanovenie upravujúce výnimku z § 108 h ods. 1 ASVG.“

12 Ustanovenie § 41 ods. 3 PG z roku 1965 v znení 2. Dienstrechts-Novelle 2018 (druhý zákon z roku 2018, ktorým sa mení právo verejnej služby) z 22. decembra 2018 (BGBl. I, 102/2018) (ďalej len „PG z roku 2018“) stanovuje:

„Postup valorizácie dôchodkov stanovený v § 634 ods. 12 ASVG na kalendárny rok 2010 sa uplatňuje na úradníkov narodených pred 1. januárom 1955, ktorí boli v aktívnej službe k 31. decembru 2006,

ako aj na úradníkov, na ktorých sa vzťahuje § 99 ods. 6, pri prvých troch valorizáciách ich starobného dôchodku alebo pozostalostných dôchodkov, ktoré sú z neho odvodené, pokiaľ sa na príslušný kalendárny rok nevzťahuje úprava odchylná od § 108 h ods. 1 ASVG.“

13 Ustanovenie § 99 PG z roku 1965 v znení zákona z 27. decembra 2013 (BGBl. I, 210/2013) (ďalej len „PG z roku 2013“), nazvané „Súbežný výpočet“, znelo:

„1. Oddiel XIII sa uplatňuje len na úradníkov, ktorí sa narodili po 31. decembri 1954 a pred 1. januárom 1976, boli prijatí do spolkovej verejnej služby pred 1. januárom 2005 a sú v aktívnej službe k 31. decembru 2004.

2. Úradník má nárok na starobný dôchodok alebo dôchodok postgraduálneho profesora vypočítaný v súlade s ustanoveniami tohto spolkového zákona len v rozsahu zodpovedajúcom percentuálnemu podielu uvedenému v § 7 alebo § 90 ods. 1, ktorý vyplýva z celkového obdobia výkonu práce zakladajúceho nárok na dôchodok, ktoré dosiahol do 31. decembra 2004.

3. Okrem starobného dôchodku alebo dôchodku postgraduálneho profesora sa dôchodok úradníka vypočíta podľa ustanovení [APG] a § 6 ods. 3 a § 15 ods. 2 tohto zákona v znení účinnom k 31. decembru 2013. § 15 a § 16 ods. 5 [APG] sa neuplatňujú. Na dôchodok na základe [tohto zákona] vzniká nárok vo výške rozdielu medzi percentom uvedeným v odseku 2 a 100 %.

4. Doby schválené v súlade s § 9 sa na účely uplatnenia odsekov 2, 3 a 6 nezohľadňujú. V súvislosti so zohľadnenými dobami je rozhodujúce skutočné obdobie, v ktorom bola dosiahnutá zohľadnená doba.

5. Celkový dôchodok úradníka pozostáva z pomerného dôchodku uvedeného v odseku 2 a pomerného dôchodku uvedeného v odseku 3.

6. Súbežný výpočet sa nevykoná, ak celkové obdobie výkonu práce zakladajúce nárok na dôchodok, ktoré bolo dosiahnuté od 1. januára 2005, predstavuje menej ako 5 % celkového obdobia výkonu práce, ktoré zakladá nárok na dôchodok, alebo ak je kratšie ako 36 mesiacov. V tomto prípade sa dôchodok vypočíta v súlade s ustanoveniami tohto spolkového zákona s výnimkou tohto oddielu.“

14 Ustanovenie § 634 ods. 12 ASVG v znení zákona z 23. mája 2013 (BGBl. I, 81/2013) stanovuje:

„Odchylne od § 108 h ods. 1 prvej vety spolkový minister sociálnych vecí a ochrany spotrebiteľov v rámci nariadenia uvedeného v § 108 ods. 5 vykoná pre kalendárne roky 2009 a 2010 valorizáciu dôchodkov tak, že:

(1) sa dôchodky, ktoré nepresahujú 60 % vymeriavacieho základu pre maximálne príspevky uvedené v § 45, vynásobia koeficientom 1,034 na kalendárny rok 2009 a valorizujúcim faktorom na kalendárny rok 2010 a

(2) všetky ostatné dôchodky sa zvýšia o pevnú sumu rovnajúcu sa zvýšeniu vyplývajúcemu z uplatnenia koeficientu 1,034 na kalendárny rok 2009 a valorizačného faktora na kalendárny rok 2010 na 60 % maximálneho vymeriavacieho základu uvedeného v § 45.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

15 BB, narodená v roku 1946, odišla do dôchodku z verejnej služby 31. decembra 2011.

16 Rozhodnutím z 9. mája 2012 BVAEB stanovila jej starobný dôchodok v hrubej mesačnej výške 3 079,57 eura.

17 S účinnosťou od 1. januára 2014 bol starobný dôchodok BB valorizovaný a zvýšený na hrubú mesačnú výšku 3 128,84 eura v súlade s § 41 ods. 2 PG z roku 2010.

18 Listom z 20. mája 2015 BB napadla na BVAEB uplatnenie § 41 ods. 3 PG z roku 2010 v rámci zvýšenia sumy jej starobného dôchodku za rok 2015, pričom žiadala, aby sa rozhodnutím určila hrubá mesačná výška starobného dôchodku, na ktorý mala nárok od 1. januára 2015, a aby jej boli vyplatené nedoplatky na dôchodku. V tejto súvislosti BB najmä tvrdila, že uplatnenie tohto ustanovenia je v rozpore s článkom 2 smernice 2000/78, keďže znevýhodňuje starších úradníkov (ktorí sa narodili pred 1. januárom 1955) v porovnaní s mladšími úradníkmi (narodenými od 1. januára 1955), pokiaľ ide o zvýšenie starobných dôchodkov.

19 Rozhodnutím z 24. júna 2015 BVAEB stanovila starobný dôchodok BB na základe § 41 ods. 1, 2 a 3 PG z roku 2010 v hrubej mesačnej výške 3 176,27 eura s účinnosťou od 1. januára 2015. V tejto súvislosti konštatovala neexistenciu diskriminácie na základe veku v zmysle článku 2 smernice 2000/78 spôsobenej tým, že by úradníci narodení od 1. januára 1955 podliehali menej priaznivému systému „súbežného výpočtu“ stanoveného v § 99 PG z roku 2013, podľa ktorého sa stanovuje výška ich starobných dôchodkov, pokiaľ ide o doby poistenia dosiahnuté pred rokom 2005 v súlade s PG z roku 1965 a pokiaľ ide o doby poistenia dosiahnuté od roku 2005, na základe APV, s prihliadnutím na dosiahnuté doby služby s cieľom primerane upraviť túto sumu.

20 Rozhodnutím z 19. augusta 2016 Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd, Rakúsko) zamietol žalobu BB proti rozhodnutiu BVAEB z 24. júna 2015 z dôvodu, že zastropovanie valorizácie dôchodkov upravené v § 41 ods. 3 PG z roku 2010, ktoré sa nevzťahuje na úradníkov narodených pred 1. januárom 1955, je v súlade so smernicou 2000/78. Existujúci rozdiel v zaobchádzaní odôvodňuje skutočnosť, že úradníci narodení po 1. januári 1955 podliehajú pri stanovovaní ich starobného dôchodku súbežnému výpočtu, ktorý je pre nich menej výhodný.

21 Rozsudkom z 25. októbra 2017 Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd, Rakúsko) v nadväznosti na opravný prostriedok „Revision“, ktorý podala BB, zrušil uvedený rozsudok a rozhodol vrátiť vec na Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd) z dôvodu, že § 41 ods. 3 PG z roku 2010 predstavuje neodôvodnenú priamu diskrimináciu úradníkov narodených pred 1. januárom 1955 na základe veku, keďže „súbežný výpočet“ sa nevzťahoval na všetkých úradníkov narodených po 31. decembri 1954, najmä nie na tých, ktorých celková dĺžka období zakladajúcich nárok na dôchodok dosiahnutých od 1. januára 2005 zodpovedá menej ako 5 % obdobia výkonu práce zohľadňovaného na účely dôchodku alebo je kratšia ako 36 mesiacov, v súlade s § 99 ods. 6 PG z roku 2013.

22 Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd) uviedol, že podľa § 41 ods. 3 PG z roku 2010 a § 99 ods. 1 a 6 PG z roku 2013 existujú tri kategórie úradníkov na dôchodku, z ktorých každá podlieha odlišnému systému valorizácie starobných dôchodkov: prvá kategória, ktorá zahŕňala úradníkov narodených pred 1. januárom 1955, ktorých valorizácia dôchodkov mala byť zastropovaná počas prvých troch rokov poberania dôchodku v súlade s § 41 ods. 3 PG z roku 2010; druhá kategória, ktorá zahŕňa úradníkov narodených od 1. januára 1955, vo vzťahu ku ktorým bolo potrebné

vykonať súbežný výpočet v súlade s § 99 ods. 1 PG z roku 2013, a tretia kategória, ktorá tiež zahŕňa úradníkov narodených od 1. januára 1955, vo vzťahu ku ktorým však nebolo potrebné pristúpiť ani k zastropovanej valorizácii dôchodku, ani k súbežnému výpočtu podľa § 99 ods. 6 PG z roku 2013 (ďalej len „tretia kategória“).

23 Substitučným rozsudkom („Ersatzerkenntnis“) z 9. októbra 2018 Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd) vyhovel žalobe BB uvedenej v bode 20 tohto rozsudku, pričom konštatoval, že BB má od 1. januára 2015 nárok na starobný dôchodok v hrubej mesačnej výške 3 182,03 eura, ako aj na vyplatenie príslušných nedoplatkov na dôchodku, keďže článok 2 smernice 2000/78 bráni uplatneniu § 41 ods. 3 PG z roku 2010 na starobný dôchodok, o ktorý ide vo veci samej.

24 PG z roku 2018 zmenil § 41 ods. 3 PG z roku 2010 so spätnou účinnosťou od 1. januára 2011. Toto nové znenie PG z roku 1965 tým, že úradníkov, na ktorých sa vzťahuje § 99 ods. 6 PG z roku 2013, retroaktívne zahrnulo do pôsobnosti § 41 ods. 3 PG z roku 2018, sledovalo zrušenie tretej kategórie tak, že ju zahrnulo do prvej kategórie uvedenej v bode 22 tohto rozsudku, na ktorú sa vzťahuje dočasné zastropovanie valorizácie starobných dôchodkov.

25 Rozhodnutím z 30. apríla 2019 Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd) zamietol opravný prostriedok „Revision“, ktorý podala BVAEB proti substitučnému rozsudku („Ersatzerkenntnis“) Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd) z 9. októbra 2018, ako neprípustný.

26 Rozhodnutím z 25. júla 2019 BVAEB v nadväznosti na novú žiadosť BB podanú 17. júla 2019 konštatovala, že BB má od 1. januára 2015 nárok na starobný dôchodok v hrubej mesačnej výške 3 176,27 eura od 1. januára 2015, 3 211,26 eura od 1. januára 2016, 3 236,95 eura od 1. januára 2017, 3 288,74 eura od 1. januára 2018 a 3 354,52 eura od 1. januára 2019, keďže § 41 ods. 3 PG z roku 2018 retroaktívne ukončil diskriminačnú situáciu, ktorú konštatoval Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd) vo svojom rozsudku z 25. októbra 2017 uvedenom v bode 21 tohto rozsudku. V súlade s týmto ustanovením sa zastropovaná valorizácia starobného dôchodku uplatňuje aj na úradníkov patriacich do pôsobnosti § 99 ods. 6 PG z roku 2013, ktorí boli predtým vyňatí z tejto valorizácie. BVAEB okrem toho usúdila, že BB musí štátu vyplatiť nadmerné dávky starobného dôchodku vo výške 84,24 eura za obdobie od januára do augusta 2019; naproti tomu nadmerné dôchodky vyplácané v období do decembra 2018 poberala BB v dobrej viere.

27 Rozhodnutím z 23. júna 2020 Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd), na ktorý sa BB opätovne obrátila, vyhovel jej žalobe proti rozhodnutiu uvedenému v predchádzajúcom bode, a to z dôvodu, že § 41 ods. 3 PG z roku 2018 je stále v rozpore s článkom 2 smernice 2000/78. Legislatívna zmena, prijatá na základe PG z roku 2018, totiž nezmenila situáciu úradníkov narodených pred 1. januárom 1955, ktorí sú naďalej znevýhodňovaní, a preto pretrváva diskriminácia na základe veku. Vzhľadom na právnu silu rozhodnutej veci však tento súd zamietol túto žalobu, pokiaľ ide o rok 2015. Rozhodol teda, že BB má nárok na starobný dôchodok v hrubej mesačnej výške 3 217,02 eura od 1. januára 2016, 3 242,76 eura od 1. januára 2017, 3 294,64 eura od 1. januára 2018, 3 360,53 eura od 1. januára 2019 a 3 421,02 eura od 1. januára 2020, a že tieto sumy nepredstavujú nadmerné dávky.

28 BVAEB následne podala proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok „Revision“ na vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd).

29 V tomto kontexte tento súd vyjadruje pochybnosti, pokiaľ ide o zlučiteľnosť § 41 ods. 3 PG z roku 2018, prostredníctvom ktorého bola kategória úradníkov, ktorú predtým zvýhodňovala vnútroštátna právna úprava v súvislosti s ich právami na starobný dôchodok (ďalej len „predtým zvýhodnená kategória“), postavená na roveň kategórii úradníkov, ktorá bola predtým tou istou právnou úpravou znevýhodnená (ďalej len „predtým znevýhodnená kategória“), so zásadou právnej istoty.

30 Okrem toho si tento súd na jednej strane kladie otázku, či je toto ustanovenie v súlade s povinnosťou vyplývajúcou z judikatúry Súdneho dvora, najmä z rozsudku zo 7. októbra 2019, Safeway (C-171/18, EU:C:2019:839, body 34 a 41, ako aj citovaná judikatúra), spočívajúcou v pristúpení k okamžitému a úplnému odstráneniu konštatovanej diskriminácie, ako aj so zákazom spätne zrušiť výhody, ktoré požívala predtým zvýhodnená kategória. Na druhej strane si kladie otázku o možnosti uplatniť túto judikatúru na situáciu, o ktorú ide vo veci samej.

31 Potreba zabezpečiť ochranu nadobudnutých práv a legitímnej dôvery vo vzťahu k predtým zvýhodnenej kategórii podľa tohto súdu vyplýva z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa diskriminácie na základe veku, najmä z rozsudku z 8. mája 2019, Leitner (C-396/17, EU:C:2019:375, bod 49). V tejto veci pritom nie sú prostredníctvom § 41 ods. 3 PG z roku 2018 chránené práve nadobudnuté práva predtým zvýhodnenej kategórie.

32 Je pravda, že Súdny dvor vo svojom rozsudku z 28. januára 2015, Starjakob (C-417/13, EU:C:2015:38, bod 49), rozhodol, že vo všetkých prípadoch diskriminácie na základe veku nie je nevyhnutne potrebné priznať finančnú kompenzáciu zodpovedajúcu rozdielu výšky dávok podľa toho, či došlo k diskriminácii. Vnútroštátny súd si však kladie otázku, či je táto judikatúra uplatniteľná na také okolnosti, o aké ide vo veci samej, keďže vo veci, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, boli na rozdiel od situácie, o ktorú ide vo veci samej, zachované práva nadobudnuté úradníkmi patriacimi do predtým zvýhodnenej kategórie.

33 V každom prípade Súdny dvor ešte nerozhodol o otázke, či je v súlade s právom Únie, ak zmena vnútroštátneho ustanovenia spojená s retroaktívnou účinnosťou v konečnom dôsledku kladie predtým zvýhodnenú kategóriu na roveň predtým znevýhodnenej kategórii tak, že odstráni prvok, ktorý viedol k rozdielnemu zaobchádzaniu, takže osoby, ktoré boli predtým diskriminované na základe veku, nemajú žiadny finančný nárok.

34 Okrem toho vnútroštátny súd poukazuje na to, že právo na účinný prostriedok nápravy je zaručené nielen článkom 47 prvým odsekom Charty základných práv Európskej únie, ale aj smernicou 2000/78, ktorej článok 9 stanovuje, že členské štáty zabezpečia, aby každá osoba, ktorá sa cíti poškodená diskrimináciou, mohla uplatniť svoje práva. Právo na účinný prostriedok nápravy by pritom bolo zbavené akéhokoľvek účinku, ak by sa usúdilo, že zmena vnútroštátnej právnej úpravy umožňujúca retroaktívne odstrániť diskrimináciu na základe veku bez toho, aby sa diskriminovaným osobám zaručila možnosť získať finančnú náhradu zodpovedajúcu zaplateniu peňažných nárokov, ktoré by získali v prípade neexistencie predmetnej diskriminácie, je v súlade s právom Únie.

35 Za týchto podmienok Verwaltungsgerichtshof (Najvyšší správny súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Majú sa článok 2 ods. 1, článok 2 ods. 2 písm. a) a článok 6 ods. 1 smernice [2000/78], ako aj zásady právnej istoty, zachovania nadobudnutých práv a efektivity práva Únie vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, podľa ktorej na základe

valorizácie dôchodkov už nepatria predtým zvýhodnenej kategórii úradníkov, so spätnou účinnosťou, výšky dôchodkov, na ktoré mala právo, a ktorá takto (retroaktívne odstránenie predtým zvýhodnenej kategórie tak, že sa táto kategória postavila na roveň predtým znevýhodnenej kategórii) spôsobuje, že ani predtým znevýhodnenej skupine úradníkov (už) v nadväznosti na valorizáciu dôchodkov nepatria výšky dôchodkov, na ktoré by mali právo z dôvodu diskriminácie na základe veku, ktorú už súdy (opakovane) konštatovali, v dôsledku neuplatňovania vnútroštátneho ustanovenia odporujúceho právu Únie na účely zrovnoprávnenia týchto znevýhodnených úradníkov s úradníkmi s predtým zvýhodnenej kategórie?“

Konanie na Súdnom dvore

36 Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 5. júla 2022 bola vnútroštátnemu súdu zaslaná žiadosť o informácie, v ktorej bol vyzvaný, aby vzhľadom na obsah návrhu na začatie prejudiciálneho konania spresnil, akým spôsobom bude odpoveď, ktorú Súdny dvor poskytne na položenú otázku, založenú na predpoklade retroaktívneho uplatnenia predmetnej vnútroštátnej právnej úpravy, užitočná na vyriešenie sporu vo veci samej.

37 Listom z 2. septembra 2022, doručeným do kancelárie Súdneho dvora 8. septembra 2022, vnútroštátny súd odpovedal na túto žiadosť o informácie, pričom najprv zopakoval dôvody preukazujúce relevantnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania na vyriešenie sporu vo veci samej. Ďalej po prvé uviedol, že mu v rámci sporu vo veci samej prináleží určiť, či výška starobných dôchodkov, ktoré Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správny súd) stanovil ako sumy, na ktoré má BB nárok za roky 2015 až 2018 na jednej strane a od 1. januára 2019 na strane druhej, je s prihliadnutím na právo Únie v súlade s uplatniteľnou vnútroštátnou právnou úpravou. Tento súd po druhé zdôraznil, že spor vo veci samej sa tak týka predovšetkým určenia výšky splatných starobných dôchodkov a nie otázky, či je alebo nie je potrebné vymáhať prípadné dávky neoprávnene poberané v minulosti. Po tretie považoval za dôležité spresniť, že v prípade, že by Súdny dvor rozhodol, že právo Únie nebráni takému vnútroštátnemu ustanoveniu, akým je § 41 ods. 3 PG z roku 2018, by výška starobného dôchodku, na ktorý má právo BB, bola príliš vysoká a v dôsledku toho protiprávna, čo by znamenalo úpravu uvedeného dôchodku. V tejto súvislosti uvedený súd po štvrté konštatoval, že k takejto úprave by došlo nezávisle od toho, či by BB prípadne musela vrátiť dávky neoprávnene poberané v minulosti, alebo či by si ich mohla ponechať s odvolaním sa na svoju dobrú vieru. Po piate vnútroštátny súd uviedol, že otázka prípadného vymáhania neoprávnene poberaných dávok by vznikla len za predpokladu, že by sa určila uplatniteľnosť § 41 ods. 3 PG z roku 2018. Tento súd po šieste dospel k záveru, že hoci sa prejavil retroaktívny účinok dotknutej právnej úpravy, pokiaľ ide o obdobie od 1. januára 2019, zlučiteľnosť uvedenej právnej úpravy s právom Únie zostáva rozhodujúca na určenie uplatniteľného právneho základu umožňujúceho stanoviť výšku, ako aj ročnú valorizáciu starobného dôchodku BB tak vo vzťahu k minulosti, ako aj k budúcnosti, nezávisle od prípadného vymáhania neoprávnene poberaných dávok.

O prejudiciálnej otázke

38 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa majú článok 2 ods. 1, článok 2 ods. 2 písm. a), ako aj článok 6 ods. 1 smernice 2000/78 vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá na účely odstránenia diskriminácie na základe veku stanovuje, že systém starobného dôchodku úradníkov patriacich do predtým zvýhodnenej kategórie sa retroaktívne kladie na roveň systému starobného dôchodku úradníkov patriacich do predtým znevýhodnenej kategórie.

39 Na úvod treba poznamenať, že z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že otázka položená vnútroštátnym súdom vychádza z predpokladu, podľa ktorého na jednej strane § 41 ods. 3 PG z roku 2010 predstavuje priamu diskrimináciu na základe veku týkajúcu sa úradníkov narodených pred 1. januárom 1955 a na druhej strane prijatie § 41 ods. 3 PG z roku 2018 vnútroštátnym zákonodarcom sledovalo odstránenie uvedenej diskriminácie na základe veku. Súdny dvor bude skúmať položenú otázku len z hľadiska tohto predpokladu.

40 S cieľom odpovedať na túto otázku treba hneď na začiatku pripomenúť, že tak z názvu a odôvodnení, ako aj z obsahu a účelu smernice 2000/78 vyplýva, že táto smernica má stanoviť všeobecný rámec na to, aby bola každej osobe zaručená rovnosť zaobchádzania „v zamestnaní a povolaní“ tým, že sa jej poskytne účinná ochrana proti diskriminácii na základe niektorého z dôvodov uvedených v jej článku 1, medzi ktoré patrí aj vek [rozsudok z 3. júna 2021, Ministero della Giustizia (Notári), C-914/19, EU:C:2021:430, bod 21 a citovaná judikatúra].

41 Okrem toho z článku 3 ods. 1 písm. c) tejto smernice vyplýva, že táto smernica sa v rámci právomocí delegovaných na Európsku úniu vzťahuje „na všetky osoby, tak vo verejnom ako i v súkromnom sektore, vrátane verejných orgánov“ vo vzťahu okrem iného „k podmienkam zamestnania a pracovným podmienkam vrátane podmienok prepúšťania a odmeňovania“.

42 Ďalej treba zdôrazniť, že ako vyplýva z článku 2 ods. 1 smernice 2000/78 v spojení s jej článkom 1, na účely tejto smernice si zásada rovnosti zaobchádzania okrem iného vyžaduje, aby neexistovala žiadna priama alebo nepriama diskriminácia založená na veku. Článok 2 ods. 2 písm. a) tejto smernice spresňuje, že na účely odseku 1 tohto článku 2 o priamu diskrimináciu ide okrem iného vtedy, ak sa zaobchádza s jednou osobou nepriaznivejšie, ako sa zaobchádza s inou osobou, ktorá sa nachádza v porovnateľnej situácii, a to na základe niektorého z dôvodov uvedených v článku 1 tej istej smernice.

43 Bez ohľadu na článok 2 ods. 2 smernice 2000/78 môžu členské štáty v súlade s článkom 6 ods. 1 tejto smernice stanoviť, že rozdiely v zaobchádzaní z dôvodu veku nie sú diskrimináciou, ak sú v kontexte vnútroštátnych právnych predpisov objektívne a primerane odôvodnené oprávneným cieľom, vrátane zákonnej politiky zamestnanosti, trhu práce a cieľov odbornej prípravy, a ak sú prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa primerané a potrebné.

44 V tejto súvislosti treba uviesť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora v prípade, že bola konštatovaná diskriminácia odporujúca právu Únie a kým nie sú prijaté opatrenia na obnovu rovnosti zaobchádzania, dodržiavanie zásady rovnosti možno zaručiť len tým, že sa osobám zo znevýhodnenej skupiny poskytnú rovnaké výhody, aké majú osoby zo zvýhodnenej skupiny. Znevýhodnené osoby sa musia nachádzať v rovnakej situácii ako osoby požívajúce dotknutú výhodu (rozsudok z 22. januára 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, bod 79 a citovaná judikatúra).

45 V dôsledku toho by bolo v rozpore s cieľom vyrovnávania pracovných podmienok, ako aj so zásadou právnej istoty, ak by sa osobám zodpovedným za dotknutý systém dôchodkového zabezpečenia umožnilo odstrániť diskrimináciu prijatím opatrenia, ktoré by retroaktívne zjednocovalo režim predtým zvýhodnených osôb s úrovňou režimu osôb, ktoré boli predtým znevýhodnené. Pripustiť takéto riešenie by totiž znamenalo zbaviť tieto zodpovedné osoby povinnosti vykonať po tom, čo bola konštatovaná diskriminácia, jej okamžité a úplné odstránenie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. októbra 2019, Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, body 34 a 41, ako aj citovanú judikatúru).

46 Úvahy uvedené v predchádzajúcom bode platia len vtedy, ak vnútroštátny zákonodarca neprijal opatrenia na obnovu rovnosti zaobchádzania (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. mája 2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, bod 77 a citovanú judikatúru).

47 Naopak, pokiaľ ide o obdobie po prijatí opatrení na obnovu rovnosti zaobchádzania príslušným zákonodarcom, Súdny dvor rozhodol, že článok 119 ES (teraz článok 157 ZFEÚ) nebráni tomu, aby takéto opatrenia stanovovali, že výhody predtým zvýhodnených osôb sa znížia na úroveň režimu predtým znevýhodnených osôb (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. októbra 2019, Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, bod 18 a citovanú judikatúru).

48 Závery vyplývajúce z uvedeného rozsudku sa majú na rozdiel od tvrdenia Európskej komisie v jej písomných pripomienkach uplatniť aj v kontexte smernice 2000/78 v situácii, o akú ide v spore vo veci samej, keďže táto situácia sa v období pred nadobudnutím účinnosti PG z roku 2018 vyznačovala existenciou platného referenčného systému, a to tretej kategórie (pozri analogicky rozsudok z 22. januára 2019, Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43, bod 81 a citovanú judikatúru).

49 Z toho vyplýva, že vnútroštátny zákonodarca mohol z hľadiska práva Únie od okamihu, keď došlo k zosúladeniu právnej úpravy, v tomto prípade prostredníctvom prijatia PG z roku 2018, postaviť režim starobného dôchodku úradníkov patriacich do predtým zvýhodnenej kategórie na roveň režimu starobného dôchodku úradníkov patriacich do predtým znevýhodnenej kategórie.

50 Je totiž potrebné konštatovať, že hoci sú členské štáty v súlade s článkom 16 smernice 2000/78 povinné zrušiť zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia, ktoré odporujú zásade rovnosti zaobchádzania, tento článok im neukladá povinnosť prijať určité opatrenia v prípade porušenia zákazu diskriminácie, ale necháva im slobodu výberu medzi rôznymi riešeniami spôsobilými dosiahnuť cieľ, ktorý tento článok sleduje (rozsudok z 8. mája 2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, bod 78 a citovaná judikatúra).

51 Z judikatúry Súdneho dvora však vyplýva, že zásada právnej istoty vo všeobecnosti bráni tomu, aby sa aktu, ktorým sa vykonáva právo Únie, priznal retroaktívny účinok. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že uvedená zásada právnej istoty, ktorá je súčasťou všeobecných zásad práva Únie, najmä vyžaduje, aby boli právne pravidlá jasné, presné a predvídateľné, pokiaľ ide o ich účinky (rozsudok z 13. februára 2019, Human Operator, C-434/17, EU:C:2019:112, bod 34 a citovaná judikatúra). V dôsledku toho možno aktu vykonávajúcemu právo Únie priznať retroaktívny účinok len výnimočne, ak to vyžaduje požiadavka všeobecného záujmu a ak je náležite rešpektovaná legitímna dôvera dotknutých subjektov (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. októbra 2019, Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, bod 38 a citovaná judikatúra).

52 Pokiaľ ide v prvom rade o požiadavku všeobecného záujmu, treba uviesť, že riziko vážneho narušenia finančnej rovnováhy dotknutého dôchodkového systému môže takúto požiadavku predstavovať (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. októbra 2019, Safeway, C-171/18, EU:C:2019:839, bod 43 a citovanú judikatúru). Zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, však nevyplýva, že na odôvodnenie retroaktívneho účinku vnútroštátnej právnej úpravy, o ktorú ide vo veci samej, bola takáto požiadavka uplatnená. Rakúska vláda vo svojich písomných pripomienkach síce tvrdí, že cieľom § 41 ods. 3 PG z roku 2018 je zabezpečiť spravodlivú rovnováhu medzi staršími úradníkmi a mladšími úradníkmi v rámci rozdelenia nákladov, ktoré majú zabezpečiť dlhodobé financovanie systému starobných dôchodkov, zdá sa však, že takáto úvaha nemôže postačovať na odôvodnenie toho, že retroaktívne postavenie dôchodkového systému úradníkov patriacich do predtým zvýhodnenej kategórie na roveň dôchodkovému systému úradníkov

patriacich do predtým znevýhodnenej kategórie bolo potrebné na zabránenie vážnemu narušeniu finančnej rovnováhy dotknutého dôchodkového systému. Pripomienka tejto vlády, podľa ktorej z judikatúry Súdneho dvora údajne vyplýva, že ciele spočívajúce v zabezpečení trvalo udržateľného financovania starobných dôchodkov a znížení rozpätia medzi úrovňami dôchodkov financovaných štátom možno vzhľadom na širokú mieru voľnej úvahy, ktorú majú členské štáty, považovať za legitímne ciele sociálnej politiky, nie je v prípade neexistencie iných relevantných okolností umožňujúcich dospieť k záveru o existencii takýchto cieľov spôsobilá preukázať, že predmetné opatrenie skutočne zodpovedá takejto požiadavke všeobecného záujmu. Z toho vyplýva, že sa zdá, že chýba objektívne odôvodnenie retroaktivity tohto opatrenia, čo však prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

53 Pokiaľ ide v druhom rade o rešpektovanie legitímnej dôvery dotknutých subjektov, treba pripomenúť, že z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ako aj z odpovede vnútroštátneho súdu na žiadosť Súdneho dvora o informácie vyplýva, že podľa § 39 PG z roku 2010 sa spolkovému štátu musia vrátiť len „neoprávnene prijaté (nadmerné) dávky, pokiaľ neboli poberané v dobrej viere“. Z toho vyplýva, že s výhradou overení, ktoré prináleží vykonať vnútroštátnemu súdu vzhľadom na všetky relevantné okolnosti sporu, ktorý prejednáva, je vnútroštátna právna úprava, o ktorú ide vo vec samej, spôsobilá rešpektovať legitímnu dôveru dotknutých subjektov prostredníctvom prípadného uplatnenia § 39 PG z roku 2010.

54 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že článok 2 ods. 1, článok 2 ods. 2 písm. a), ako aj článok 6 ods. 1 smernice 2000/78 sa majú vykladať v tom zmysle, že v prípade neexistencie požiadavky všeobecného záujmu bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá na účely odstránenia diskriminácie na základe veku stanovuje, že systém starobného dôchodku jednej kategórie úradníkov, ktorá bola predtým zvýhodnená vnútroštátnou právnou úpravou týkajúcou sa práv na starobný dôchodok, sa retroaktívne kladie na roveň systému starobného dôchodku kategórie úradníkov, ktorá bola predtým tou istou právnou úpravou znevýhodnená.

O trovách

55 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (siedma komora) rozhodol takto:

Článok 2 ods. 1, článok 2 ods. 2 písm. a), ako aj článok 6 ods. 1 smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolaní,

sa majú vykladať v tom zmysle, že:

v prípade neexistencie požiadavky všeobecného záujmu bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá na účely odstránenia diskriminácie na základe veku stanovuje, že systém starobného dôchodku jednej kategórie úradníkov, ktorá bola predtým zvýhodnená vnútroštátnou právnou úpravou týkajúcou sa práv na starobný dôchodok, sa retroaktívne kladie na roveň

systému starobného dôchodku kategórie úradníkov, ktorá bola predtým tou istou právnou úpravou znevýhodnená.

Podpisy